

"NATON TOIMET OVAT TARKKAAN kalibroituja. Pelotteen vahvistamisen tavoitteena ei ole vastakkainasettelu, vaan vastapuolen hyökkäyskynnyksen nostaminen", sanoo Suomen Nato-suurlähettiläs Piriitta Asunmaa.

NATON 28 JÄSENMAATA OVAT Albania, Belgia, Bulgaria, Kanada, Kroatia, Tsekki, Tanska, Viro, Ranska, Saksa, Kreikka, Unkari, Islanti, Italia, Latvia, Liettua, Luxemburg, Hollanti, Norja, Puola, Portugal, Romania, Slovakia, Slovenia, Espanja, Turkki, Iso-Britannia ja Yhdysvallat.

HELI SATULI, BRYSSSEL

KUVAT: TIMO MÄKINEN JA SHUTTERSTOCK

MIKÄ MUU KANSAINVÄLINEN JÄRJESTÖ ON KYEN-nyt luomaan nahkansa näin nopeasti? kysyy Suomen Nato-suurlähettiläs **Piriitta Asunmaa** työhuoneessaan Naton päämajassa Brysselin lentokentän liepeillä. Alle kahdessa vuodessa kriisinhallintajärjestöstä on kuoriutunut jäsentensä puolustuksesta huolehtiva liitto.

Naton harmaa, kylmän sodan aikaista arkkitehtuuria edustava päämaja ei houkuta astumaan peremmälle. Uusi päämajakeskus on valmistumassa tien toiselle puolelle. Rakennustyöt ovat kuitenkin myöhässä. Saksalaislehti *Der Spiegelin* mukaan myös budjetti on ylittynyt reippaasti. Uuden huipputurvallisen lasi- ja teräslinnoituksen hinta tulee olemaan alkuperäisen 460 miljoonan sijaan 1,3 miljardia euroa. Jäsenmaat muuttavat uusiin tiloihin tämän vuoden puolella, mutta Suomelle ja muille kumppanimaille kunnostetaan tilat vanhan päämajan alueelta.

Fyysisen etäisyyden ottaminen kumppanimaihin kertoo Naton muuttuneesta roolista. Suurin syy muutokseen on tunnetusti Venäjä. Venäjän voimankäyttö Ukrainan kriisissä, terrorismin nousu ja muut globaalit turvallisuusuhat ovat saaneet Naton palaamaan juurilleen. Se hoitaa taas tehtävää, jota varten liitto alun perin perustettiin. Samalla suhde Venäjään on arvioitava uudelleen.

Vuoden 2014 alussa Nato ei ollut siinä kuosissa, että se olisi voinut uskottavasti vastata tällaisiin turvallisuusuhkiin, muotoilee ulkomaalainen Nato-virkamies. Liitto saatiin kuitenkin hämmästyttävän ketterästi iskuvalmiuteen. Nato vahvisti itäisten jäsenmaidensa puolustusta ja nopeutti päätöksentekokoneistoa. Sotilaallinen voima ja harjoitustoiminta moninkertaistettiin. Nato on nyt sotilaallisesti läsnä kuudessa itäisen Euroopan maassa.

Talvella puolustusministerit keskustelivat harjoitusskenaariosta Baltiaan

YHDYSVALTAIN ARMEIJAN tarkka-ampuja sotilasooperaation aikana.

FAKTA

Rahaa puolustukseen

EUROOPAN PUOLUSTUSVIRASTON MUKAAN EU-maat käyttivät vuonna 2013 yhteensä 186 miljardia euroa puolustukseen. EU-maiden yhteenlasketut asevoimat käsittävät 1 435 000 sotilasta. Määrä on enemmän kuin USA:ssa. Euroopan puolustusmenojen tehokkuus on vain kymmenen prosenttia Yhdysvaltojen vastaavasta.

Naton tavoitteena on, että jäsenmaat käyttävät kaksi prosenttia bkt:stään puolustusmenoihin. Vain muutama Nato-jäsen ylittää tavoitteeseen.

Suomen vuoden 2015 puolustusbudjetti on vajaat 2,7 miljardia. Suomi käyttää puolustusmenoihin 1,3 prosenttia bkt:stä, Ruotsi 4,7 miljardia euroa (1,12 prosenttia) Belgia 3,9 miljardia euroa (1,03 prosenttia), Iso-Britannia 40,7 miljardia euroa (2,13 prosenttia), Viro 361 miljoonaa euroa (1,96 prosenttia).

LÄHDE: EDA

kohdistuvan hyökkäyksen varalta. Äskettäin USA ilmoitti lisäävänsä sekä joukkoja että raskaita aseita Euroopassa. Naton pääsihteeri **Jens Stoltenberg** puolestaan ilmoitti, että kaikki liiton eurooppalaiset jäsenmaat ovat lopettaneet vuosia jatkuneet puolustusbudjettien leikkaukset. Kesällä Varsovassa pidettävältä huippukokoukselta odotetaan lisää päätöksiä sotilaallisen läsnäolon vahvistamisesta. Toimet ovat Nato-kielillä "eteentyönnettä läsnäoloa".

– Naton toimet ovat tarkkaan kalibroituja. Pelotteen vahvistamisen tavoitteena ei ole vastakkainasettelu, vaan vastapuolen hyökkäyskykyksen nostaminen, muistuttaa Asunmaa.

NATON PALUU JUURILLE ON MERKINNYT VALTAVAA muutosta kumppanimaille. Kriisinhallintaoperaatioissa kumppanimaat olivat olennaisia sekä resurssien että poliittisen uskottavuuden kannalta. Nyt kumppaneiden merkitys on jäänyt taka-alalle. Esimerkkinä Naton sotaharjoitukset. Niissä harjoitellaan nyt tilanteita, joissa jäsenmaahan kohdistuu aseellinen hyökkäys.

Muutos on koskettanut merkittävästi myös Suomea. Yli 20 vuotta jatkuneen Nato-kumppanuuden aikana Suomi ehti nousta näkyvään asemaan useissa Naton kriisinhallintaoperaatioissa ja siviilivalmiussektorilla. Pienellä Suomella on maailmanmittakaavassa ainutlaatuisen kattava kokemus ja kokonaisvaltainen osaaminen huoltovarmuuskysymyksissä. Ruotsistakaan ei enää löydy vastaavaa. Tälle koko yhteiskunnan asiantuntemuksen valjastavalle ajattelutavalle oli kysyntää myös Natossa.

– Meitä kuunneltiin ja arvostettiin. Suomen edustaja valittiin juuri ennen Ukrainan kriisiä ensimmäisenä kumppanimaana pysyvän pelastustyöryhmän varapuheenjohtajaksi, sanoo Suomen Nato-edustuston siviilivalmiusasioista vastaava erityisasiantuntija **Axel Hagelstam**.

Krimin valtauksen jälkeen kaikki muuttui. Suomi potkaistiin pois pöydistä: viidennen artiklaan liittyvä siviilivalmiusyhteistyö kuuluu ainoastaan Nato-jäsenmaille. Siviilivalmiussektorin yhteistyö kriisitilanteissa ja terrorismin seurausten lieventämisessä on voimakkaasti kehittyvä ala. Sen merkitys ja konkreettinen toiminta kasvavat Naton piirissä jatkuvasti muun muassa hybridiuhkien takia.

Hagelstam huomauttaa, että suuronnettomuuksien ketjuuntuneet seuraukset ovat paljolti samoja, oli onnettomuuden syy sitten maanjäristys tai terroristihyökkäys. Useassa Nato-maassa ei ole huoltovälikorvareja tai varmuusvarastoja lainkaan. Eikä moni jäsenmaa ole yli 20 vuoteen edes ajatellut,

mitä siviilitarpeita omalla maaperällä toteutettava sotilasoperaatio edellyttää.

LIITOLLA EI OLLUT varaa jättää Suomea kuin nallia kalliolle. Nato-maat päättivät tarjota Walesissa pidetyssä huippukokouksessaan Suomelle uutta "laajennettujen mahdollisuuksien kumppanuutta", enhanced opportunity partnershipi eli EOP:ta. Suomen lisäksi status myönnettiin Ruotsille, Australialle, Georgialle ja Jordanialle.

– EOP on luonut Suomelle uusia poliittisia yhteistyö- ja keskustelumahdollisuuksia, kiittelee

puolustusministeri **Jussi Niinistö**.

Niinistön mukaan status lähettää maailmalle poliittisen signaalin, että Suomi tekee käytännönläheistä yhteistyötä Naton kanssa. Puolustusministeri nostaa esimerkiksi tiivistyneen vuoropuhelun Itämeren alueen turvallisuustilanteesta ja eteläiseen Eurooppaan kohdistuvista uhkista kuten muuttovirroista. Tätäkin tärkeämpiä ovat EOP:n tuomat mahdollisuudet harjoitustoiminnassa. Suomelle on välttämätöntä osallistua Naton harjoituksiin. Ilman harjoituksissa mukana oloa maamme kadottaisi mahdollisuudet kansainväliseen puolustusyhteistyöhön. Se merkitsisi vakavaa uhkaa puolustuskyvyillemme.

Erityisstatuksen ansiosta Suomi pääsee mukaan jo Nato-harjoitusten suunnitteluun. Näin varmistetaan, että harjoituksiin sisällytetään elementtejä, joita Suomi haluaa itse kehittää. Harjoittelu Naton ja sen jäsenmaiden kanssa mahdollistaa myös sellaiset harjoitukset, joita Suomi ei pystyisi järjestämään esimerkiksi puuttuvien suorituskykyjen tai harjoitusten laajuuden takia. Puolustusministeri kiirehtii lisäämään, että Suomi osallistuu Naton harjoituksiin, mutta emme osallistu viidennen artiklan harjoitteluun, vaan kehitämme aina kansallista puolustusta.

Natolle on puolestaan keskeistä, että Suomen joukot ovat tehokkaita ja kykenevät yhteistoimintaan Naton kanssa. Yhteensopivuus varmistaa, että mahdolliselle sotilaalliselle liittoutumiselle ei muodostu käytännön esteitä. Tänä vuonna kansainvälisiä harjoituksia on Niinistön mukaan 87 kappaletta, reilusti viime vuotta enemmän.

Tilanne on paradoksaalinen: Naton harjoitukset kehittävät nyt jäsenmaiden yhteistä puolustusta, mutta samalla Suomella on kumppanimaana paremmat mahdollisuudet kehittää kansallista puolustusta kuin kriisinhallintaoperaatioissa. Myös siviilipuolella Suomen asema on Hagelstamin mukaan outo. Erityisosaamisensa takia Suomen kanssa halutaan edelleen tehdä yhteistyötä, mutta toiminta on täysin ad

"Meitä kuunneltiin ja arvostettiin. Suomen edustaja valittiin juuri ennen Ukrainan kriisiä ensimmäisenä kumppanimaana pysyvän pelastustyöryhmän varapuheenjohtajaksi."

NATON AWACS-ILMAVALVONTAKONE Leeuwardenissa Hollannissa.

PUOLUSTUSMINISTERI JUSSI NIINISTÖN mukaan Suomen EOP-status lähettää maailmalle poliittisen signaalin, että Suomi rekee käytännönläheistä yhteistyötä Naton kanssa.

NATON RAUHANKUMPPANEITA VARTEN vuonna 1997 perustettu Euroatlanttinen kumppanuusneuvosto (EAPC) ei ole poliittisella tasolla kokoontunut vuosiin. Neuvostoon kuuluu 22 kumppanimaata, Suomen lisäksi mm. Venäjä, Valkovenäjä, Ukraina, Irlanti ja Ruotsi.

KÄYTÄNNÖSSÄ SUOMEN JA MONIEN muidenkin kumppanimaiden poliittisen tason kanssakäyminen tapahtuu Naton muiden yhteistyöfoorumien kautta.

hoc -perusteista. Kokouksiin saa osallistua vain joskus ja tietoa on ongittava pala palalta. Kokonaiskuvan muodostaminen on lähes mahdotonta.

JATKOSSA SUOMEN OSAAMISELLE OLISI VIELÄ enemmän käyttöä. Yhdysvaltalainen Nato-tutkija **Carrie Weintraub** visioi puhelimesta, että Nato osallistuu tulevaisuudessa yhä vahvemmin ei-sotilaallisten turvallisuusuhkien torjuntaan. Esimerkkinä Välimeren ihmislakuljettajien torjunta ja apu siirtolaiskriisin ratkaisussa. Nato on Weintraubin mukaan siirtymässä toimintatapaan, jossa se osallistuu sekä perinteisiin sotilaallisiin operaatioihin että pehmeämpiin toimiin kuten rajaturvallisuudesta huolehtimiseen. Nato laajenee siis aiempaa monipuolisemmaksi kriisinhallintaorganisaatioksi.

– Nato kasvattaa tehtäväkenttäänsä suuntiin, joissa Suomella on erityisosaamista. Hybridisodankäyntiin vastaaminen edellyttää myös siviilipuolen toimia, toteaa parhaillaan Tukholman kansainvälisessä rauhantutkimusinstituutti SIPRI:ssä vierailevana tutkijana toimiva Weintraub.

Edistynyt kumppanuus herättää myös soraääniä. Atlantic Councilin tutkija **Johan Raederin** mukaan eräät jäsenmaat kyseenalaistavat, miksi Naton pitäisi toimia näin tiiviissä yhteistyössä Suomen kaltaisen kumppanin kanssa. Suomi ei jaa yhteisen puolustuksen taakkaa ja toimii kansallinen etu edellä. Jäsenet ihmettelevät, miksi kumppanille pitäisi antaa mahdollisuus vaikuttaa jäsenten päätöksiin.

Suomen EOP-status on määräaikainen. Jatkosta päätetään Natossa vuonna 2017. Tutkijan mukaan kumppanuutta voidaan kriittikistä huolimatta jopa syventää sotilaallisen yhteistyön osalta entisestään. Suhteen tiivistäminen on järkevää paitsi Suomelle, ennen kaikkea Natolle itselleen. Samaa mieltä on Weintraub.

– Suomi panostaa Nato-yhteistyöhön nyt enemmän kuin moni varsinainen Nato-jäsenmaa. Eräät maat osallistuvat esimerkiksi harjoituksiin harvemmin.

Pelkän puheen puolustusliitto?

YHTEINEN PUOLUSTUS. SE ON POLITIIKAN-lohko, jonka osalta EU-yhteistyön syventämistä toivoo yli 70 prosenttia eurooppalaisista.

Suomalaisille idea EU:sta puolustusliittona on paljon helpommin hyväksyttävissä kuin Nato-jäsenyys. Nykyisellään EU:lla ei kuitenkaan ole yhteisiä puolustusrakenteita, puolustus suunnitelmia tai oikein mitään muutakaan konkreettista. Yhteistyö on hajanaista ja päällekkäisyyksien riivaamaa. Viime vuosina jäsenmaat ovat kääntyneet entistä enemmän sisäänpäin.

EU:n kyvyttömyys on korostunut nololla tavalla pakolaiskriisin hoidossa. Naton operaatio Välimerellä edustaa juuri sitä, mitä EU:n yhteisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan pitäisi olla: siviilikriisien ratkomista sotilaallisin keinoin.

EU:N YHTEINEN PUOLUSTUS SAI UUDEN syytykseen viime marraskuussa, kun Ranska esitti Pariisin terrori-iskujen jälkeen Lissabonin sopimuksen keskinäisen avunannon lausekkeen aktivointia. Suomi oli tosin ainoa EU-maa, joka oli etukäteen selvittänyt, mitä avunantolauseke käytännössä merkitsisi. Muut jäsenmaat lähinnä vakuuttivat tukevansa Ranskaa ja etsivät samalla kuumeisesti mystistä lauseketta sopimuspaperoista. Asiasta ei syntynyt sen suurempaa keskustelua. Valtaosa EU-maista on Naton jäseniä. Heitä ei Naton kanssa päällekkäisten puolustusrakenteiden pystytys kiinnosta.

Kokoomuksen europarlamentaarikko Petri Sarvamaa ei usko, että EU:lle voisi syntyä uskottava oma puolustus. Vielä vähemmän nyt, kun unioni on historiansa pahimmassa kriisissä.

- On epärehellistä ja Suomen turvallisuuden kannalta jopa vaarallista elätellä tällaisia toiveita.

Mutta puolustusyhteistyö on nousemassa jälleen EU-agendalle. Europarlamentin keskustaoikeistoryhmä EPP vaatii tuoreessa kannanotossaan EU:ta ottamaan juoksuaskeleita kohti puolustusunionia. EU-komission oma ajatuspaja puolestaan julkaisi paperin, jossa hahmotellaan kunnianhimoista puoluetuyhteistyötä.

KESÄKUUSSA JULKISTETAAN EU:N UUSI ulko- ja turvallisuuspoliittinen strategia. Suomi toivoo, että siinä käsitellään myös jäsenmaiden keskinäistä solidaarisuutta ja avunantoa. Edistysaskelten esteeksi uhkaa kuitenkin nousta Ison-Britannian EU-kansanäänestys. Jääkö EU:n puolustusyhteistyö ikuisesti pelkäksi puheeksi?

Asunmaan mukaan Suomi on turvallisuuden tuottaja, etenkin kriisinhallintatehtävissä.

SUOMI TUOTTAA TURVALLISUUTTA MYÖS PANOSTA-malla vahvasti omaan kansalliseen puolustukseensa. Suomen tapa toimia saa tukea etenkin USA:sta. Molempien tutkijoiden mukaan Yhdysvallat ei katso hyvällä, että monet uudet Nato-maat keskittyvät ainoastaan yhteiseen puolustukseen, eivät omaansa.

Useassa Nato-maassa onkin jo herätty kansallisen puolustuskyvyn kehittämistarpeeseen. Myös Ruotsissa on virinnyt keskustelu yleisen asevelvollisuuden palauttamisesta.

"Suomi panostaa Nato-yhteistyöhön nyt enemmän kuin moni varsinainen Nato-jäsenmaa."

- Suomen linja näyttää nyt viisaana politiikkana. Olemme näyttäneet mallia Itämeren maille. Muuttanut turvallisuustilanne ei ole vaatinut sellaisia linjanmuutoksia, joita monissa maissa on jouduttu tekemään, kommentoi Niinistö.

Ulkomaalainen Nato-virkamies näkee kuitenkin Suomen turvallisuustilanteen heikkona Itämeren aluetta kuristavien uhkien valossa.

- Mikä muu valtio maailmassa haluaa vain antaa, ei saada? Natolla ei ole mitään velvoitteita Suomea kohtaan. Nykytilanne on lose-lose-häviö sekä Natolle että Suomelle.

Nato-tutkija Weintraubin mukaan Suomi on sen sijaan pelannut korttinsa fiksusti: Suomi on niin lähellä Natoa, kun vain pääsee olematta varsinainen jäsen. Edistynyt kumppanuus antaa mahdollisuuden harjoitella ja kehittää omaa puolustusta Naton rinnalla eri tavalla kuin tavallinen kumppanimaa.

- Niin kauan, kun enemmistö suomalaisista on jäsenyyttä vastaan, on nykyjärjestely toimiva tapa Suomelle kuoria kermat molempien kakkujen päältä, tutkija summaa.